

Borba

Maribor, 27. aprila 1934

Leto II.

Posamezna številka Din 1.50

za inozemstvo Din 10.00

Telefon 29-70 Poštni čekovni račun 15.546

Velja na mesec po pošti dostavljen Din 6.00

Uredništvo in uprava: Gregorčičeva ul. 26

Izhaja vsak petek Oglasi po tarifi

Štev. 17

Naša srednješolska nacionalna vzgoja

Kje so vzroki, da beži nekatera naša mladina iz nacionalnih vrst?

Današnja srednja šola posveča srednješolcem premalo pažnje v pogledu nacionalne vzgoje. V kolikor vrši predhodno v polni meri to naša osnovna šola, je ves ta trud zaman, ko dijak-srednješolec pod vplivom nekaterih povsem nasprotnih naziranj, splava v druge vode. Tako prihajajo potem na naše univerze abiturienti, ki pod vplivom brezvestnih anacionalnih agitatorjev in agentov preidejo v vrsto anacionalnih elementov. Na tak način se krvavo maščuje »profesor-ska svoboda« na srednjih šolah.

Srednja šola ima v oblasti mladega človeka v njegovih najkritičnejših letih, ko je dostopen za vse in, ko začne ustvarjati temelji svojemu svetovnemu nazoru. Glede na to, bi morala biti naša srednja šola torišče nacionalne vzgoje.

Na primer obstoja paragraf, ki govori v katerih družtvih se lahko dijak izvenšolsko udejstvuje. Med temi družtvii prav gotovo ni nikake »Švabsko-nemške kulturne zveze«, »Rapida« in »Svobode«. In vendar je veliko število mariborskih srednješolcev, ki se aktivno udejstvujejo v teh družtvih.

Koliko je že bilo prerekanj po časopisju in na raznih profesorskih kongresih o tem, kakšen bodi srednješolski profesor, predvsem v šoli. Nihče ne more sedanjim srednješolskim profesorjem za braniti političnega udejstvovanja, ki je dovoljeno vsem ostalim državljanom. Zabraniti se jim ne more nitistran-karstva — ali to samo izven šole!!!

Oseba profesorja je v obeh srednješolske mladine še danes toliko, da mišljenje profesorjev in njih su-gestija vpliva tako, da postane avtomatično last dijaštva.

Pri narodih, ki so že dosegli svojo kulturo, posebno pa še nacionalno politično edinstvo, je problem šole in politike lažji. Za nas je to vprašanje odprto, ker je preteklo komaj petnajst let, odkar so posamezni deli našega naroda živeli pod različnimi kulturnimi in političnimi vplivi. Zato je potrebno, da gre vsa naša srednješolska nacionalna vzgoja za istim pravcem: politično, gospodarsko, socialno in kulturno edinstvo Velike Jugoslavije.

Našo srednješolsko mladino je treba osvoboditi vseh zablod naše neenake preteklosti in jo voditi k skupni, edinstveni bodočnosti.

Današnja srednješolska vzgoja mora kreniti na drugo pot, na pot krepke nacionalne vzgoje. Pri tem se ni treba ozi-

rati ne na levo, ne na desno

Profesorji naj bodo v šolah samo ljudje, ki delajo plačani od nacionalne države tudi v nje dobro, da je, da vzgajajo zaupani jim naraščaj v duhu jugoslovanskega nacionalnega edinstva. Kolikor temu ne ustrezajo, se jih naj kot škodljivce našega naroda

onemogoči.

Ko se bodo vsi vzgojitelji na naših srednjih šolah v polni meri zavedali svoje dolžnosti, bo tudi naša akademska mladina drugačna, ker bo nedostopna obljubam internacionalnih agentov. Penetramo: naš srednješolski nacionalni vzgoji je treba posvetiti veliko pozornost!

Strašna rudniška nesreča v Bosni V državnem rudniku v Kakanju je izgubilo življenje 130 rudarjev

Našo državo je pretekli teden zadela strašna nesreča. V rudniku Kakanj v Bosni je nastala eksplozija plinov, ki je porušila glavni, 200 metrov pod zemljo ležeči rov. V rovu je bilo na delu 137 rudarjev, od katerih se jih je rešilo samo sedem, vsi ostali pa so našli smrt. Med nesrečnimi rudarji so tudi Slovenci.

Reševalna dela so trajala več dni in se je le z nadčloveškim naporom posrečilo v tako kratkem času izvleči trupla vseh smrtno ponesrečenih rudarjev, med katerimi so skoro sami družinski očetje, ki zapuščajo po več otrok. Žrtve so pokopali v skupnih grobovih. Pogreba so se udeležili visoki predstavniki naših obla-

sti in ogromna množica ljudstva. Pri pogrebu sta bila navzoča ministra dr. Novak in Ulmansky, ki je sam vodil vsa reševalna dela.

Prvo pomoč za vdove in sirote je nudil naš kralj, ki je daroval 100.000 Din. Večje zneske pa so darovale tudi druge državne in samoupravne ustanove. Tudi je kralj odredil, da bo država prevzela skrb za vdove in sirote v obliki pokojnin. O nesreči so poročali časopisi vsega sveta in je cela vrsta vlad izrazila naši žalje. Vsa Bosna je pod vtisom ene najstrašnejših in največjih rudniških katastrof. Nad vso kakanjsko okolico pa plava strašni duh smrti.

V dvorani Zadrúžne banke v nedeljo zvečer . . .

Pet minut pred osmo. Kup dijakov in trgovskih nameščencev in nemški pozdravi na vse strani. Pred vrati se še zave-daš, da si v slovenskem Mariboru, ponudiš biljeterju kupon vstopnice in že občutiš, da si v tem metru dolžine stopil v nemški Rajh z vsemi njegovimi lastnostmi in »manirami«. Dvorana je nabita do zadnjega kotička. Mimogrede slišiš poročilo o inkasu, ki pomeni za nas omo-tično vsoto. Potem so tu znani ob-azi, ki nosijo slovenska imena, ki pa jih ne znajo napisati v slovenskem pravopisu, ker kaže, da imena, kot so »Jeglič, Dlaz-nik, Kožuh« in še mnoga druga nemško diše. Vsedeš se, pozdraviš znanca, po do-moče seveda, kot na ulici, »na zdravje«, pa ti odgovori: »Gut'n Ab'nd. A, du bist auch g'kommen. Na ja, sehr schön i. bei uns. Gelt jo!«

Po polurni zamudi predstava. Tu ljudje tega ne zamerijo, saj niso prav radi nje tukaj. Matere imajo tu hčerke, kažejo svoj zarod gospodom, da, saj tu so vsi eno. Še besede o sopirici, o počutkih, potem predstava. Igralci se pote za »vi-ci«. Nič ne škodi, če drži gospod Gieseke pol dejanja brke v roki, če maje impro-vizirano hišo in podira debela. Skrbi pač za zabavo. Med dejanji besede o stvari, o dramatski šoli ge. režiserke Berte Sie-

gejeve, o igralki, ki hodi v šolo sloven-skega igralca in še o tem in onem. Še besede, da se na odru pije šampanjec, in da »windische« tega ne zmorejo. Vsi so prepričani, da so priče kulturnega dogodka. Po igri ogromen aplavz in trinadstro-pen »hoch«, ki docela prevzame mari-borske veličine.

Tako je pri nas. Drugod se zabranjuje našim ljudem najnavadnejši slovenski pozdrav in slovenska pesem.

Tako se torej »kulturno« izživljajo pri nas naše narodne manjšine, če jih lahko tako sploh imenujemo. Medtem pa se naši koroški Slovenci duše pod pritiskom avstrijskih oblasti, ki nam z brezobzirno doslednostjo sistematično uničujejo vse: našo govorico, pesem in misel. Slovenci na Koroškem kot domačini, nimajo toli-ke svobode kot pri nas Nemci, ki so v pretežni meri privandrali k nam. — »Nem-ško-švabska kulturna zveza« pa nima samo kulturnih smotrov. Vedeti je namreč treba, da se pod okriljem te »kulturne« zveze zbira tudi bivše slovensko rene-gatstvo, ki še vedno upa in upa . . . — Me-rodajnim pa priporočamo, da v prihodnje posvetijo takim in sličnim »kulturnim« prireditvam omerjene zveze malo več pozornosti!

Trgovec nam piše

Kot naročnik vašega lista, zasledujem med drugim tudi članke glede zaposle-nosti tujcev po naših obratih z velikim zanimanjem. Vsekakor je »Borba« radi svojega odkritosrčnega in pravičnega poročanja, zlasti ko gre za tuje, naši na-cionalni javnosti in državi škodljive ele-mente, najbolj potreben, nenadomestljiv in zato visoko čislani list in to ne samo v Mariboru, marveč po vsej Sloveniji.

Povod svoji priznanosti listu, je po-noven dokaz njegove potrebe, kajti v Mariboru imamo še veliko število tujih elementov, ki nastopajo, ne da bi znali besedico slovenski, naravnost predržno in v škodo slovenskim davkoplačeval-cem. Poslužujejo se ti elementi raznih »trikov«, s katerimi se lepo preživljajo, ne da bi jim kdo stopil na prste, svojim delavcem pa plačujejo za njih naporno, do 16 ur na dan trajajoče delo, na teden po 50 dinarjev.

Eden takih, našemu narodnemu trgov-stvu, industriji in meščanom škodljivih tujcev je neki »v. Scheidt«, ki pošilja po trgovinah in privatnih stanovanjih potnika z naročilnicami znane in zanes-ljive tvrdke »Kovina d. d.« V prepriča-nju, da sem imel opravka z znano tvrd-ko, sem izročil potniku Josipu Mauthner-ju, ki se je predstavil za zastopnika »Ko-vine« med drugim tudi 2027 jedilnega orodja v popravilo. To orodje je radi brušenja potovalo iz Taborske ulice k tvrdki Divjak, od tam na Tržaško cesto itd., dokler končno nisem utrpel občut-ne škode iz razloga, ker je bil Scheidtu del blaga (lastnina hotela »Gradac« v Kotoru, ki ga je tudi prevzel v popra-vilo glasom njegove lastne izjave) od nekega pleskarja zaplenjen, med tem ko je bil drugi del pokvarjen do popolne nerabnosti.

Vprašam javno g. Scheidta, kako za-more pošiljati zastopnike po trgovinah, ko sam ne more izvršiti prevzetega de-la, marveč pošilja istega od ene k drugi tvrdki itd. Vse to si razne tvrdke lahko same preskrbe, če vedo s kom imajo opravka. Imel sem radi tega obilo ne-potrebne korespondence in sitnosti ter občutno škodo. Pretežni del svojega bla-ga nisem mogel dobiti vkljub tožbi na-zaj, marveč se je izkazalo, da nisem imel opravka s »Kovino«, pač pa z neko »Gruppe v. Scheidt«. Iz vsega tega je razvidno, kako predržno, samozvestno in nenavadno sigurno nastopajo ti tujci.

Prav tako vprašam javno tovarno »Kovina«, ali obstoja »Kovina d. d. Ver-chromungsanstalt Gruppe v. Scheidt« in če obstoja, zakaj ne nosi ta »grupa« slo-venskega naziva. V kolikor sem ugotov-il, omenjeni Scheidt niti ni pri »Kovi-ni« nastavljen, niti ne spada med tako-zvane nenadomestljive tuje strokovnja-ke. In to tem manj, ker imamo v Ma-riboru itak strogo solidno in moderno urejeno domače podjetje »Afinerijo« v Orožnovi ulici, katere lastnik je znani narodni borec, ki vestno plačuje svoje obveznosti napram državi.

S prošnjo, da blagovolite gornji čla-nek v eni številki Vašega lista objaviti, še sporočam, da je pri zadnji dostavi blaga delavec Scheidta sam s solzami v očeh izjavil, da mora za 50 dinarjev na teden delati od 7. ure zjutraj in včasih celo do 10. ure zvečer. V prepričanju, da se bo tudi meročajna oblast pričela zanimati za Scheidta, ki nima pravice krošnjari po trgovinah in privatnih sta-novanjih.

beležim z narodnimi pozdravi.

Jugoslavija, je svobodna,

**v njej pa mora biti svoboden nacionalno
prežet, gospodarsko neodvisen in kulturno
prosvitljen jugoslovanski narod**

Večkrat se nam zdi, kakor da na vseh področjih našega narodnega in državnega življenja vlada desorientacija, brezsmotnost, brezidejnost in nemoč. Ta položaj izrabljajo poedinci in skupine, ter po gotovem načrtu izpeljajo svoje destruktivno delo. To destruktivno delo obstoja v rušenju vseh osebnih in drugih avtoritet, v ubijanju zanosa, vere, ideala in vseh moralnih norm naroda, v podcenjevanju in smešenju vseh vrednot: nacionalnih, državnih, kulturnih, verskih in drugih. S takim in sistematskim delom skupine in poedinci mirno in brez hrupa, a vendar z veliko intenzivnostjo vrše svojo idejno razdirajočo propagando. Temelji naše družbe se izpodkopavajo premišljeno in sistematsko. Jasno, da tudi rezultati takega dela ne izostanejo. Za onega, ki ima oči in razum, so ti rezultati na dlani.

Na vse te pojave naša družba ne reagira v zadostni meri. Vse se prepušča času in usodi. Družba je nemočna. Mi se pa vprašamo: Odkod ta nemoč družbe in naroda?

Po našem mišljenju sta tu dva vzroka. Prvi vzrok je ta, da gotovi ljudje stoje še danes pod vplivom razkričnega in kompromitiranega liberalizma. Ti ljudje so slepi za vse in tudi ne vidijo, kako žalostno končuje liberalizem in vsi njegovi izrodki. Liberalizem je končal povsod tam, kjer je princip socializma zmagal nad individualizmom. Liberalizem je kot dete pretiranega individualizma dokazal, da ni zgodovinski pojav. Njegov neslavni konec se očituje na političnem, gospodarskem, kakor tudi na verskem polju.

Formalni liberalizem povdarja teoretično velike pravice človeka. Njegove papele bi morale biti samo dozdevno izenačenje od strani kapitala ljudskim množicam za vsa ona ponižanja in mizerije, ki jih je storil materialni fizični človek za časa svetovne vojne, da bo v njem še bolj ponižan oni višji duhovni nadanimalni človek za časa miru. Svoboda, pravica glasovanja, pravica sodelovanja v državnih in nacionalnih poslih so samo kritične lažne demokracije, pod katerimi je izzveženi liberalizem še bolj zaslužjeval mali narod v svoji ekonomski obliki kapitalizma.

Tak liberalizem je v vseh svojih političnih, ekonomskih, družabnih in kulturnih variantah privedel samega sebe in vso družbo v zagato. V družbo, državo in narod je prinesel zmote, anarhijo, revščino, brezorientiranost, zmedo in propad. Čuti se nemočnega. Čuti tudi, da stoji družba pred velikimi izpremembami, ve pa tudi, da ne more v vsej svoji današnji obliki tega popraviti, vrniti izgubljenega miru in zaostalega napredka. Sam uvideva, da je preživel svojo ero in neupravičenost in absurdnost svojega nadaljnjega življenja. V taki situaciji je dana najboljša možnost vsem grupam in poedincem, da se čutijo dovolj močne, da izpodkopavajo temelje naroda, da rušijo obstoječe vrednote in avtoritete.

Vprašamo: Zakaj ni v sedanji družbi dovolj politikov, ki bi jih vsi spoštovali in priznavali? Odgovor je enostaven: avtoritet ni v sodobni družbi zato, ker ona ne vsebuje, kakor tudi ne njeni predstavniki nikake vsebine. Ni v njih one višje vsenarodne vsebine. Kolikor je pa imajo, je ozka, individualna. Ideologija teh predstavnikov je samo racionalna konstrukcija zapadnjakov.

Našemu narodu so potrebne druge in nove vsebine, ki jih kot celota nosi v sebi. Narodne vsebine se naj odkrijejo, naj se predočijo in aktualizirajo na sodoben način. Te obče narodne vsebine

so prežete z vrednotami, a vrednote so realne predpostavke avtoritet. To stvarno pomeni, da mora biti vsak nosilec in predstavnik državne oblasti obenem nosilec, tolmač in uresničevalec narodnih vrednot. Kdor hoče, da avtoritativno vlada narod, si mora najprej prisvojiti narodovo vsebino, da zna iz nje črpati vrednote in da s temi vrednotami stopi pred narod. Ker samo z doprinesitvijo novih in sodobnih narodovih vrednot v družbo, se jo lahko edino na ta način reši, ker iz vrednot izhajajo avtoriteta in ta je potrebna družbi, da se ohrani. Iz tega se vidi, da lahko rešijo državo samo oni poedinci, ki ji lahko dajo življenjske sile in nove smernice, ki peljejo k novemu napredku in novi in boljši bodočnosti.

In če trdimo, da v družbi ni avtoritete, da je na razpotju, pred propadjo, to pomeni, da predstavniki te družbe niso obenem predstavniki prave narodove duše in njenih potreb. To pa pomeni, da nimamo v sebi vsebine iz katere bi črpali potrebne avtoritete. To je obenem naš odgovor na dugo vprašanje: odkod izvira nemoč družbe in naroda pred uničevalnim delom nekaterih elementov.

Naše narodne vrednote so v naši narodnosti in jugoslovanstvu. So to trajne in večne vrednote. Naše jugoslovanstvo ni samo zunanje izražanje naše narodnosti ne značilnosti. Če bi bilo tako, bi bilo ozko in enostavno. Ono je nasprotno mnogo širše in vsebinsko pojmovano v navadnem smislu besede.

V jugoslovanstvu je naš življenjski smisel; v njem je naša družabna oblika, socialni ustroj. Vsebuje vse naše duhovne in materialne vrednote: razumske, moralne, socialne, politične, gospodarske, tehnične, religijske itd. Vsebuje vse naše duhovne in fizične manifestacije. Ker je prežeto tudi v zgodovinskem smislu je v njem tudi bodočnost naroda.

Kot prvo duhovno manifestacijo edinstva nacije, smatramo kot največjo potrebo izgraditev edinstvene nacionalne kulture. Nacionalna kultura in država sta največji možni izrazitvi naroda. Nacionalna kultura je tudi največja duhovna izrazitev nacije, medtem ko je država njena največja fizična izrazitev. Prvo je naš smoter, katerega naj dosežemo, druga pa je že stvarnost, katero smo dosegli po velikih naporih. V jugoslovanstvu bo tudi izražen naš odnos do človeka in Boga. V njem moramo zgraditi naš nazor do sveta in življenja, ki bo prežet z onim, kar je istovetno z našim narodnim duhom.

Naš nacionalizem je prežet s specifično našimi vrednotami. Je poln vsebine in vrednot. Iz vrednot, ki vsebujejo jugoslovanstvo, bi izšla tudi potrebna avtoriteta za duhovno izgraditev naših bodočih generacij. Na jugoslovanstvu in njegovih trajnih vrednotah bodo zgradile naše mlajše generacije svoje duhovno življenje, svojo moralno nacionalno zavest in bodo utrđile norme za državno nacionalno delovanje.

Verujemo v novo in prerajeno Jugoslavijo, v tako, za kakršno smo se borili. Fanatično verujemo. Pred osemnajstimi leti smo to verovali. Tudi danes to verujemo. Verovali smo in verovali bomo. Pred osemnajstimi leti smo zmagali. Naše veliko načelo se danes glasi:

JUGOSLAVIJA JE SVOBODNA, V NJEJ PA SVOBODEN, NACIONALNO PREŽET, GOSPODARSKO NEODVISEN IN KULTURNO PROSVITLJEN JUGOSLOVANSKI NAROD.

To je načelo v soglasju z našo vizijo, ko smo kot zmagovalci s puškami vkorakali v novo izvojevano državo in ko smo videli na pročelju te velike stavbe napis:

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA. SVOBODNA DRŽAVA ZA SVOBODEN IN ZVEST NAROD. ZGRAJENA Z VOLJO, S SRCEM, RAZUMOM IN CROŽJEM ZVESTIH SINOV, ZA BOLJŠO BODOČNOST VSEGA JUGOSLOVANSKEGA NARODA.

Stvaritelji države tudi občutijo državo. Njihovo občutje je globoko in iskreno, ker izhajajo iz prepričanja. Radi tega je tudi njihov odnos do nje nraven.

Moralni odnos stvariteljev države ima svoje korenine v doživljanju. V močnem in globokem, pravem in iskrenem doživljanju. Ker so globoko doživeli Jugoslavijo in jugoslovanstvo, zato so tudi prežeti z državljansko zavestjo. Oni so prvo kot drugo priborili s krvjo in z mečem, z deset in stotisoči mrtvih. Z borbo, življenjem in smrtjo so priborili državo in jugoslovanstvo in so vsadili v oboje svojo psihično in fizično naravo.

Zato smo se vedno borili za našo državo, ker v tem vidimo edino našo popolno potrditev in napredek na vseh kulturnih poljih.

BRATJE! Ne pozabite, da kapitalist ne more biti nacionalist, ker mu je kapital več ko narod!

Don Boskova proslava in še kaj

K tej proslavi si dovoljujemo na tem mestu izraziti svoje mnenje: Mislimo, da bi v ta namen popolnoma zadostovala samo svečanost v cerkvi. Priznavamo vse svetnikove izredne vrline in zasluge ter njegovo veliko popolnost, povdarjamo pa, da je bila mariborska posvetna proslava res odveč. Zelo, zelo smo radovedni, če bi Italijani kot katoliki tako počastili kdaj proglašitev škofa A. M. Slomška za svetnika.

Toda, čeprav pustimo Slomška ob strani, nas vendar postavlja v jako čudno luč in po svetu lahko opravičeno majoje z glavami, ko proslavljamo tudi zunaj cerkve moža, ki je za katolištvo gotovo precej manjše važnosti, kakor sta sveta brata Ciril in Metod, ki nista samo slovanska blagovestnika, marveč imata za vesoljno katoliško cerkev velikanske zasluge, kljub temu jih pa naši rojaki v Julijski Krajini niti v cerkvi ne smejo proslavljati in častiti. Na Primorskem izganjajo celo slovensko molitev iz cerkve. Saj ni čudno, da nas označujejo kot manjvreden narod s suženjsko dušo, če pa nikoli ali vsaj vse premalo jasno in odkrito izražajo svojo sveto bol in nevoljo nad krivicami, ki se gode našemu rodu onstran mej, pač pa porabimo vsako količino ugodno priliko, da pokadimo tujcu. Vemo, da ni Don Bosco niti najmanj kriv

Kje je pravica?

Prejeli smo pismo našega mladega človeka, ki si je pridobil vse potrebno strokovno znanje v tekstilni stroki, ne more pa dobiti nikjer v Mariboru službe, dočim opravljajo take posle tujci, ki nimajo niti potrebne kvalifikacije niti potrebnega znanja. Povsod se jih ščiti kot »nenadomestljive strokovnjake«, naše mlade ljudi, pa se odklanja z jalovimi izgovori, ki ne drže ne pred svetom in ne pred bogom. Ali se je potem čuditi, če je danes naša mladina tako nedostopna, tako hladna? Drugačna biti ne more, ker vidi vsepovsod same krivice, ne vidi pa pred seboj svoje bodočnosti. Kdo je odgovoren za tako našo mladino, če ne mi sami?

Mlad absolvent višje tekstilne šole nam piše: »Po končani maturi na mariborski državni realki sem študiral na višji tekstilni šoli v Brnu, katero sem dovršil z odličnim uspehom. Po končanem študiju sem vstopil v prakso pri neki mariborski tekstilni tovarni svile, kjer so me po intrigah nekega tujca že po enem mesecu odslovili. Nato sem praktical v neki tvornici bombaža 8 mesecev kot neplačan praktikant. Ko sem po 8. mesecih zaprosil tovarnarja za malenkostno plačo, me je odslovil v sirovem tonu, da njegova tovarna ni nobena dobrodelna ustanova (Wohlfahrtsanstalt!) in da si naj kaj primernejšega poiščem drugje. Po neuspehi intervenciji sem ostal na cesti. Na srečo pa sem dobil mesto v neki večji tovarni svile v savski banovini, kjer sem po devet mesečni naporni službi zbolel. Delati sem moral vsak dan po 12 in še več ur. Med boleznijo, bil sem popolnoma izčrpan, pa me je ravnatelj tvornice zelo prijazno odpustil, trdeč, da je bil z menoj silno zadovoljen. Ker je bila odpoved protizakonita sem bil na intervencijo savske banovine zopet sprejet v službo. Kmalu nato pa mi je tovarna brez vzroka v zakonitem roku odpovedala službo. Tako sem sedaj že od lanskega oktobra brez dela in zaslužka. Zvedel pa sem, da so med tem časom nekatere mariborske tovarne sprejele tujce v svoje obrate, jaz pa lahko s svojo prošnjo za sprejem v službo, lahko čakam in čakam. Ali je to pravica?»

NAJLEPŠA ČEDNOST JE ZVESTOBA DOMOVINI IN ČASTNI BESI!

»Veliki adresar za mesto Maribor in širšo okolico« izide tekom leta 1934. 50.000 adres remek delo »Reklame«. Hitite z naročili pri Tiskovni založbi r. z. z. o. z. v Mariboru, Gregorčičeva ulica 26, telefon 29-70.

(Gospodarska razmotrivanja)

Kvaliteta in individualnost

Pri ročnem delavcu je bila in je produkcija sredstvo za namen ali proizvod, v kapitalizmu je prav obratno: njegov namen je produkcija in v njej — dobiček ali večvrednost na blagu. Njega blago ne zanima in mu je prav vse eno, če »vrže na trg« zdaj vijake, jutri godala, pojutrnjem nogavice. Nikjer se ne spozna, nikjer ni njegova duševna lastnina. Njemu ni za poedini kos in njegovo izobličje, ampak edino za množino ali »maso«. V današnjem modernem načelu velikih obratov in majhnih koristih (v proizvodih) je vrhunec te množenske (masne) duševnosti, ker naprava »mase« zahteva masnega spečanja in masne potrebe. To pa morajo šele umetno vzbuđiti ali zgibati. Na tem zgrade ceno blagu, ki je izhodišče kapitalističnega gospodarstva. Kapitalistu je torej prvo cena, v njenem okviru pa varčnost v blagu in delu ali skrajno izkoriščanje. Če se prepriča, da mu je prva produkcija količina vrgla premalo, seže po še večjem izkoriščanju. Njegov tekmeč — drugi kapitalistični podjetnik iste branže — se vzdrži le, če postavi svoj izdelkom nižjo ceno. Tako gre v menjajočem redu: cene padajo, mase rastejo in kvaliteta — če moremo o njej sploh govoriti — je izigravanje.

Mali obrtnik pa proizvaja, da svoje blago izloži. V obdelavi blaga so dolgotrajne skušnje, on pozna njegove posebnosti in muhe, poraja se »ideja« (stvar sama na sebi), kaj naj bi nastalo in kako. V ta namen izbira sirovino in postopek. Ko je proizvod končan, ga postavi na trg — ne vrže ga — in mu da ceno. Naši velesejmi bi mogli o razmerju od duševne strani med proizvodom in njegovim izdelovalcem povedati marsikaj zanimivega.

Kapitalističnemu obratu, ki je navezan na maso, niso postavljene navzgor nobene meje: čim večji je obrat, tem bolj. Ni tako z obrtjo, ki zahteva dosledno čuječnost »podjetnika«. Kapitalistični podjetnik je gospodarski eksponent tehničnega obrata, mož knjig, računov, števil, daleč v stran od ropotajočega kolesja. Kapitalist pritiska na trg, da pogoltno vedno večje mase, in vodi s tekmo vojno za ceno, obrtnik pa proizvaja blago z ljubeznijo, odanostjo in vztrajnostjo. Kapitalistu je vse cena, obrtniku kvaliteta.

Dasi se kvaliteta protivi njegovemu svojstvu, vendar je kapitalizem napove-

dal boj tudi temu gospodarskemu pionirju in njegovi kvaliteti. Hoče se mu po masi in ceni. Svojo kričavo in razpito kvaliteto potrebuje le za boj v trženju. Zato je pojem kvalitete spakedral. Kvečjemu bi bila njegova kvaliteta istovetna s prejšnjimi »vrstami« (sorti) in »izbirami«. Popolnoma neutemeljeno jo nadeva celo onemu blagu, kjer ne more nikdar imeti kvalitete, ker nastaja brez sodelovanja človeka. To so naravni proizvodi. Kako naj govorimo o kvaliteti premoga, petroleja, kovin itd., če ostanejo vedno to, kar so, pa naj se poslužujemo pri procesu »obdelave« še takšnega strojnega

Prevalje

BODITE PRAVIČNI!

Nedavno je pisala »Slovenija«, kako zelo narodno zavedni so Prevaličani. Na Prevaljah živi brezposeln rudar v najlepših moških letih, ki se je pred petnajstimi leti udeležil vseh bojev v Podjunu na Koroškem, od novembra pa do maja. Tudi težko telesno poškodbo je zadobil v teh bojih. Prevaljski narodnjaki! Nudi se vam prilika, da pokažete svojo narodno zavest. V rudniku na Lešah delajo še marksisti, ki so bili leta 1918/19 večinoma odločno proti Jugoslaviji. Jugoslovanski borec za Koroško pa strada kot brezposeln delavec. Podjetnik je iz rudnika izžljal svoj kapital, gospod ravnatelj si je tudi v 15 letih Jugoslavije prislužil lepe vsote, noče pa poznati vojaka, ki je že novembra l. 1918. vzdrževal red, da se ni še nadalje pleni, in se je pozneje še dalje žrtvoval za Jugoslavijo.

Pozivamo vso prevaljsko javnost, posebno pa naše oblasti, da poskrbe baš v leškem rudniku delo, dobro delo našemu koroškemu borcu; če ni mesta praznega za njega, naj mu ga odstopi kak marksist. Če pa še ob petnajstletnici koroških bojev ne kaže gospod ravnatelj razumevanje za naše jugoslovenske nacionalne težnje, naj se ga kot tujca izžene, njegovo premoženje pa zapleni v korist naših brezposelnih delavcev.

Maribor

MRCVARJENJE NAŠEGA JEZIKA.

Skoraj 16 let po prevratu so v Mariboru še vedno ljudje, ki imajo očitno veselje, če se morejo v slovenščini ko-

— ne izrazito človeškega — dela! Premog n. pr. se sortira, a vedno je kos enak kosu in se mogoče loči med seboj le po sestavi, obliki, teži itd. Tako je tudi drugod. V teh rečeh ni človeškega zamisleka, ni njegove duše, zato ni v njih kvalitete.

Zato so prav te industrije (premogovne, petrolejske itd.) prve padle v kapitalistično naročje. Zato, to se pravi, ker odloča v njih le zakon mase, enakoličnosti in — cene. Glede poslednje so se mogotci sporazumeli in nikjer niso mednarodni karteli, koncerni in trusti tako enakomerno zrastle kot tukaj. Boj za ceno je popustil, gre le za medsebojno razdelitev proizvodov. Namesto boja za ceno je boj za kvote. In za tem?

No, za tem smo na koncu. Takrat bodo stopili na njih mesto resnični pionirji gospodarstva, delavci kvalitetnega in individualnega ustvarjanja.

likor mogoče nerodno izraziti, da sramote naš jezik. Lahko bi pričakovali od njih, da so se v tem času popolnoma privadili slovenščini. Če pa niso dovolj zmognili slovenščine, naj jim prevedejo okrožnice in podobna obvestila taki, ki dodobra obvladajo naš jezik. Tako smo dobili v roke opomin naslednje vsebine: »Pri pregledu svojih knjig najdem, da so moji računi z dne ... že iz davne zapadli, ter se isti še vedno nahajajo kot odprti. Ker moram danes ... vso nabavo blaga brez izjeme ... naprej plačati, si bodem tedaj usojal, ta znesek od zgoraj imenovanih računov ... inkasirati pustiti. Prosim vzemite to v Vašo znanje in bilježim ...«. Višek spakovanja jezika pa je naslednje obvestilo, ki smo ga videli nabitega na neki mariborski trgovini:

»Juter, petak zavolo notkupvaine zapreta. Šubota spet otprta.« Nemško besedilo, ki je stalo poleg slovenskega, je bilo pravilno, kar dovolj jasno priča, da trgovec pač obvlada materinščino, ni se mu pa zdelo vredno, da bi si preskrbel slovensko besedilo.

ALI STE KDAJ RAZMIŠLJALI.

da je treba naše brunne slikarske mojstre poslati v osnovno šolo? Evo vam tragikomičnih napisov: »Pletelstvo« (Tržaška cesta 3) — dalje »Mesar in prekanjevalec« (kolika odkritosrčnost v nevednosti!), nadalje »Konjska jedila«, s katerimi vabijo ljudi v restavracijo, kjer se servirajo jedila iz konjskega mesa... — »Za počit!« je rekel zadnji fant iz Kranjske in dostavil značilno: 300 nezaposlenih učiteljev naj te »majstre« vzame v roke, pa bo tudi jezikovne krize šlus...«

Enajst let nerešena prošnja upokojenja

Vpokojeni železničar Martin Mastnak, stanujoč v Delavski ulici 14 in naš naročnik že plačuje od leta 1899. nepretrgoma do danes, torej polnih »jubilejnih« 35 let svoje predpisane prispevke v imenovani fond — kot umevno obveznost, ker se ti prispevki, kakor znano, kratkoma — odtegujejo. Leta 1923. je M. M. radi težke bolezni v družini na podlagi zakonito še vedno veljavnih predpisov vložil tozadevno prošnjo, opremljeno z vsemi zahtevanimi (8) prilogami ter z dostil vsem ostalim formalnostim. — Potrpežljivi prošnik je počakal do leta 1924, v katerem letu je petkrat urgiral, seveda brez uspeha, nakar se je februarja l. 1925 osebno napotil v Ljubljano, kjer mu je uradnik ŽBF g. Lisec osebno zagotovil, da bo prošnja pozitivno in sigurno rešena najdalje v roku 2 mesecev... Od te svečane obljube je zopet minulo 9 let, ker še do danes ni prejel prošnik ne pozitivnega in ne negativnega odgovora, dočim je Direkcija državnih železnic hvalevredno in pravočasno izplačala vpokojujencu zakonito podporo. — Polnih 11 let se torej »Železničarski bolniški fond« za svojega člana, ki nepretrgoma 35 let plačuje upravi prispevke, katere pri svoji skromni pokojnini težko pogreša, ne zmeni!

DLAKOCEPCEM!

Avtor verza »Lieber rauchgeschwärtzte Trümmer als ein windisch Maribor«, je Otokar Kernstock, nemški pesnik, čigar rojstna hiša je sedaj v slovenskih rokah. (Gostilna Verželj.) Citiral pa je ta bojni krik onemoglih tuincev pastor Mahner. To v pojasnilo tistim dlakocepcem, ki očitajo avtorju pozdravne pesmi, objavljene ob priliki 60letnice generala Rudolfa Maistra — »nepismenost«. Glavno je za naš politični nacionalni »zvčni film«, da je kritični citat »des kerndentschen Sohnes unsers Unterlandes« — še danes tajno geslo one mafije, ki uživa zaščito vseh mogočih in mogočnih faktorjev!

Narodna strokovna zveza, Maribor

Sodna ulica 9 — dvorišče

Uradne ure tajništva so od 1. januarja dalje
dopoldne od 9. do 12. ure
popoldne od 15. do 19. ure.

ob nedeljah in praznikih od 9. do 11. ure dop.

Kriza kapitalizma

Po vseh peterih kontinentih se danes razlega odmev o »krizi kapitalizma!« Kakor so v slavnih rimskih časih pozdravljali svojega imperatorja: »Ave Ceasar, morituri te salutant,« tako se razlega danes kleveta: »Dmonska kriza, milijoni lačnih, nagih in bosih preklinja one, ki so te poslali!«

Trditev o krizi kapitalizma je ena največjih laži, ki je mogla sploh vznikniti v dvajsetem stoletju, v veku, ko se je kapitalizem tako razpasel in postavil v ospredje, da mu je težko najti tekmeča v zgodovini človeštva. Nekdanji stari Rim, močni Egipt ali katerikoli srednjeveški satrap ne pomenijo ničesar proti moči današnjega kapitalizma. Vsa nekdanja moč je proti današnjemu kapitalizmu blede senca. Današnji kapitalizem pretreša vse kontinente in razpolaga z usodo stotih milijonov, in milijoni in milijoni padajo na njegov žrtvenik. Kako malenkosten je dogodek v zgodovini, ko je šla mimo mogočnega Ramzesa tisočglava kolona potrlih vdov, radi katerih so se mogočnejši skalile oči, v primeri z milijoni, ki ih je pohabila civilizacija in kultura dvajsetega stoletja! Razjocite se narodi in plemena nad svojo zaostalostjo in topostjo razuma in srca!... In lepo je odgovoril križani Nazarenc: »Hčere jeruzalemske, ne jokajte za menoj, jokajte za sebo in za svojimi otroki!«... Če bi mogli razumeti ta odgovor Nazarenca vsi, ki se križajo z njegovim znamenjem, bi se razjokali in njihov jok bi bil podoben tuljenju najsilnejše burje in s solzami bi se napajala v suši vse leto žena zemlja...

Do tega spoznanja je daleč! Kdo bi mogel vlti to spoznanje v srca trpečega človeštva? Potolažimo se, ker Nazarenc je rekel: »Prvo, kakor sem rekel.«

Socialna pravičnost še ne bo premagala sveta, čeprav bi za njo umirali tudi bogovi!...

Kapitalistično božanstvo je v »krizi«. V to veruje množica »modrih«, ki so se sami tako nazvali. Ne verujejo pa v to milijoni, ki pobirajo drobtinice tega kapitalističnega božanstva. Ti milijoni so podobni Lazarju, ki je pobiral drobtinice, ki so padle z bogatinove mize...

Izmed stotin milijonov je tudi naš mali delovni človek, ki ne veruje v »krizo kapitalizma«. V trditvi o »krizi kapitalizma« je utelešena kriza morale in poštenja, kriz razuma in srca. Kapitalizem je podoban vulkansnemu žrelu iz katerega se vali dim, in se iz njega vlija kipeča lava na vse strani.

Poglejmo samo za hipec v oni del sveta, o katerem so še pred kratkim mnogo mislili, da je raj na zemlji. Slava dolarja je bila tako velika, da so milijoni hrepneli po njegovi zemlji, na kateri se je vozil zadnji delavec v — avtomobilu. Vsak Amerikanec se je smatral že za bogatega človeka. Kapital je bil v rokah mase, ki je slepo služila industrijskim parkom. Radi tega globokega prepričanja, da ima vsak v rokah stvarno vrednost, je rasla kupna moč, rasla je moč dolarja na borzah, dokler se ni lepega dne zrušila. In temu je kriva požrešnost meriških milijarderjev in milijonarjev, ki

je bila večja od njihovega razuma. Zahotelo se jim je iztrgati vse bogastvo iz rok mas, da bi na ta način postali neomejni gospodari. Posledica te kampanje je bila, da so se papirji velikih podjetij pričeli pojavljati v ogromnih večinah na ameriških borzah. In takrat je pričela padati vrednost, padati je pričelo zaupanje.

Tako so ameriški kapitalisti pripravili psihološko razpoloženje za paniko, v kateri je narod čez noč postal siromašen. Omenjamo Ameriko zato, ker je tam moč kapitalizma bila najvidnejša. Milijoni dobro stoječih konzumentov so prenehali kupovati in so celo vrgli na trg vse, kar se jim je zdelo odveč pri hiši ter to prodajali za vsako ceno. Čez noč je bilo naprodaj desetisočev avtomobilov, radio aparatov in drugih predmetov. Narodno bogastvo se ni povečalo v korist kolektivnosti. Ves manjši kapital, ki je bil last naroda, so pobasali mogočni trusti.

Toda vkljub tej največji mahinaciji se kapital ne čuti varnega, ker je danes v Ameriki 12 milijonov brezposelnih in 48 milijonov lačnih. Bil je to najnevarnejši eksperiment, ki bi bil lahko privedel do takega poloma, kakor ga ne pomni zgodovina. Ta polom bi bil zahteval milijone žrtv. Ameriški velekapital je osiromašil ameriški narod. Po padcu vrednosti papirjev so pohiteli vsi oni, ki so imeli svoje prihranke, pred okenca blagajn denarnih zavodov in kar so dobili jim ni zadostovalo, da bi prehranili sebe in svojo družino za mesec dni. Tako so čez noč shlapeli krvavi žuli, shlapela je vrednost krvavo prisluzenih dolarjev. Kapitalizem ni bil oškodovan, ker mu je v bistvu ostalo v tokah močno orožje: ostal mu je v

rokah celokupni industrijski park in z njim ves denar, ki ga imajo v rokah ameriške banke.

Delo ameriških velekapitalistov služi za vzgled vsemu svetovnemu kapitalu, ker so se zapeleli ameriški velekapitalisti v take mreže, iz katerih jih ne more rešiti sam Roosevelt. Oni so bili v svoji slepi požrešnosti uverjeni, da bodo z enim udarcem ubili dve muhi, da bodo vzeli narodu vse, kar si je prihranil in zaslužil v dobi 25 let in da bo ostal kljub temu še vedno svež za nadaljno eksploatacijo.

Ostali so torej samo bogati poedinci, širokim narodnim masam pa, ki so v zadnjem hipu rešile, kar se je rešiti dalo, so požrli prihranke generalni direktorji in delničarji, ki so jemali sebi horentne plače in dividende.

Če človek čita v listih, kako je imel neki generalni ravnatelj na mesec 300 tisoč dinarjev plače, se mu to zdi skoraj neverjetno. Če trdimo, da so tudi pri nas v naših tovarnah plačani nekateri ravnatelji po 20.000 dinarjev na mesec, nam mnogi tega ne bodo verjeli. Ne izdamo pa nobene skrivnosti, če naglasimo, da so med nami taki, ki zaslužijo danes v tej »hudi krizi« nad 50.000 Din na mesec. To so razni upravni svetniki bank in veleindustrije. In taki ljudje so v službi velekapitala, taki ljudje ne poznajo potreb delovnega naroda, ki jim spravlja denar na kupe.

Kapital torej ni v krizi, marveč je on pogljal v krizo stotine, milijone onih, ki mu služijo. In zato je boj proti kapitalu na vsem svetu tako oster, zato je ta boj proti kapitalu v celoti opravičen.

Koroška pomlad

Spomini koroškega dobrovolca.

Boje na Koroškem je pred 15. leti lepo opisal naš znani pisatelj Pregelj v svoji knjigi »Umreti nočejo«. Bil je to prav za prav odgovor na nesramno in izzivalno Pernikovo izdajo knjige »Ein Volk in Not«, v kateri je na podoben način opisano divjaštvo takratnih volksverovcev, ki so vdrali v tabernakelje, metalj hostije po tleh in jih z nogami teptali ter trpinčili in celo pobijali ujetje jugoslovanske ranjence. Če bom v naslednjih slikah skušal podati brez vsakega olepšanja nekaj dogodkov iz koroških bojev, imam pri tem le najboljše namene, nikakor pa nimamo namena škodovati temu ali onemu, ki ga bom omenjal.

Mali ljudje v velikem času.

V drugi polovici meseca novemb. 1918 sem se vrnil iz Rumunije. Na tem mestu bodi za 27. ljubljanski črnovojniški polk častno omenjeno, ker tega nisem čital še nikjer, da se je uprl, ko so prvi in tretji bataljon poslali iz Rumunije proti zmagoslavno prodirajoči srbski vojski. Sredi Donave so marali obrniti brodice in prepeljati vojake zopet na levo stran. Drugi dan po prihodu v Ljubljano sva s tovarišem nadporočnikom S. srečala na Mi klošičevi cesti predsednika prve slovenske Narodne vlade. Pokazal nama je pri tej priliki memorandum, ki mu ga je poslala Narodna vlada iz Splita. V tem memorandumu so predlagali vrli Dalmatinci, naj se takoj priključimo Srbiji in sva-

rili pred prodiranjem italijanskih čet. Na njegovo vprašanje, kaj misli o združitvi z brati Srbi, sva mu oba v eni sapi pritrdila: »krepek da in nič odlašati«. Odločitev pa tiste dni ni padla. Tudi so po Ljubljani takrat šušljali, da bodo sklicali podčastniki sovjetsko vlado. Morebiti je bilo to odločujoče...

Kmalu nato sem vstopil prostovoljno v našo narodno vojsko. Moj sprejem pa so že drugi dan odklonili z motivacijo, da ne potrebujejo častnikov in da naj stopim rajše v civilno službo, kjer primanjkuje uradništva. Zvedel sem, da bodo sprejeti samo aktivni častniki. Kakor meni, tako se je zgodilo še marsikateremu narodno zavednemu častniku, ki je že davno popreje pripravljali slovenske fante in može za Jugoslavijo. Sprejet pa je bil marsikdo, ki še par mesecev popreje ni hotel priznati Slovencev in ničesar vedeti o Jugoslaviji. S tovarišem M., ki je bil pravkar prispel v Ljubljano, sva sklenila podati se naravnost v Borovlje, kjer je junaški major Lavrič zbiral slovenske vojsake, da bi z njimi zasedel Celovec. Prav tisti dan, ko sva se vozila preko Jesenic na Koroško, se je pripeljal iz Pariza dr. Korošec. Na poti skozi Rož, so ga ustavljali koroški rodoljubi ter ga v velikih skrbel spravevali, kaj bo s Koroško. Potolažil jih je, naj ne bodo v skrbeh, med drugim tudi z besedami: »Če hočemo, dobimo lahko vso Koroško...«

V takem pričakovanju in v tej nadi dr. Korošecve izjave je kipele v Ljubljani veselje in brezskrbnost, dočim so koroški Slovenci prosili za pomoč. Takrat se je neki bivši proviantni častnik bahal, da je prvič v svetovni vojni zmagala »etapa«, ker je avstrijska vojska onemogla zaradi pomanjkanja živeža. Ljudje v

etapi, to je zaledju, so namreč kradli in se mastili in to je bila — zmagala! Etapa pa je zmagala tudi na Koroškem. Tam so zmagali namreč Nemci, ker iz Ljubljane ni hotelo ničesar priti več na Koroško, ne vojaštva in tudi ne živeža, vsaj toliko ne, kolikor bi ga bilo rujno potrebno.

V Rožu na Koroškem.

Naše severna meja na Koroškem je bila zelo slabo zasedena. To pa ni bilo nič čudnega, ker je prvi slovenski vojni minister pošiljal fante domov. Najbrže zato, ker se je bilo bati revolucije v Ljubljani. Nisem bil takrat poveljnik nobene edinice in ne morem reči, koliko nas je bilo v onem kritičnem času na Koroškem. Kranjskih vojakov je bila v Št. Jakobu menda ena četa 100—200 mož, v Borovljah še manj, tretja še manjša posadka pa je bila v Podkloštru. Po nekaterih vaseh so se organizirale narodne straže koroških Slovencev domačinov. Moč teh straž je cenil takrat zviti domačin, učitelj in rezervni stotnik Primožič na 600 mož. Nekaj nas je bilo, ki smo bili trdno prepričani, da je stotnik Primožič razširjal te vesti, da bi namenoma povzročil bojazen v Celovcu in Beljaku, kajti posadke slovenskih fantov so bile številčno tako šibke, da je to dejstvo vlivalo Nemcem naravnost pogum. Pozneje, ko so Nemci že prekoračili Dravo, je od omenjenih koroških narodnih straž ostalo le še nekaj fantov, ki pa so izvršili svojo dolžnost. Zadrževali so Nemce mesec dni in pričakovali, da bo prišla pomoč iz Ljubljane. Pomoči pa ni bilo. In če bi bila prišla pomoč, bi bila res lahko vsa Koroška naša. O politika in diplomati! V prevratnih, velikih časih

je odločil najprej meč, potem šele pero... Mi se tega sicer nismo vsi zavedali, zavedali pa so se prav dobro nevarnosti položaja naš general Maister, podpolkovnik Švabič in major Lavrič. Groženj iz takratne Ljubljane pa osvoboditelj našega Maribora in severne meje najbrž še ni pozabil. V njem je zmagala lastna volja. In če bi te ne bil imel, kje bi bil danes naš Maribor, kje naše zele- no Podravje...

Prva zmaga nasprotnikov pri Sv. Gandolju.

Vkljub majhnemu številu posadke je hotel junaški poveljnik major Lavrič pokazati nasprotnikom svojo moč. Kmalu po Božiču leta 1918. smo ponoči pri Glinjah v čolnih prebrodili Dravo z namenom prepoditi nemško posadko iz Humberškega gradu. Čeprav so bile onstran Drave močne nemške patrulje, se je v prvem čolnu prepeljal z nami čez Dravo naš poveljnik sam. Mene je poslal z mašino no patruljo naprej proti severu, da bi zavaroval četi bok pri napadu na Humberški grad. Zavzel sem vasico Sv. Gandolfa ter vztrajal tam 2 uri, kakor mi je bil naročil poveljnik. Nato sem se vrnil. V gozdu blizu Drave je zaklical vojak glavne naše sile, ki se je zaradi prevažanja čez Dravo zakasnila, v nemščini: »Stoji! misleč, da je naša vračujoča se patrulja nemška. Njegov nemški poziv me je spravil v zmojo in bil sem prepričan, da imam Nemce pred seboj. Naperili smo puške in naše streljanje je opozorilo nemško posadko. Naša četa, ki je že bila prekoračila Dravo, se je morala vrniti in v tisti noči ni bilo več misli na napad.

(Se bo nadaljevalo.)

Celje

NEMČURSKO IZIVANJE.

Hranilno in posojilno društvo v Celju razpošilja te dni poslovno poročilo o delovanju zavoda v l. 1933 v popolnoma nemškem jeziku. Da je pa ta predznost še večja, razpošiljajo ista tudi zavednim slovenskim krogom. Koliko časa bomo še trpeli blatenje našega nacionalnega ponosa? Nacionalni vodje, kje ste? Dopolnite tem nemčurjem in renegatom, ki zaničujejo prav vse, kar je slovenskega, kako se godi naši narodni manjšini v sosedni državi. Menda pa ja ni zopet kateri izmed »naših« poslovno zainteresiran pri omenjenem zavodu?

FARBARIJA DELAVSTVU.

Za preteklo nedeljo je sklical kakor so letaki napovedali SMRJ »veliko« zborovanje v Celju, ki se je pa moralo zaradi pičle udeležbe pretvoriti samo v mali gostilniški pomenek. Da bi bolj vleklo, so dali kot 1. točko dnevnega reda »Bratovske skladnice« in šele kot 3. strokovne organizacije. Pomagalo pa ni ne eno, ne drugo. Delavstvo je spregledalo in prišlo do spoznanja, da je zanj mesto edino v močno naraščajoči fronti narodno strokovne organizacije, ne pa danes v rdeči, jutri pa že v kompromisu s črno internacionalo. Ko pa zahteva od njih, kadar so pri koritu, košček kruha, ti pa dajo eni kot drugi svinec v hrbet. Upajmo da so na zborovanju povedali, zakaj se prispevki vedno zvišujejo, dajatve pa znižujejo. Kako so korajžni »rdečkarji« se vidi tudi iz tega, da si izvoljeni obratni zaupniki ne upajo sklicati nobenega sestanka v obratnih prostorih, kakor to predvideva zakon, marveč se skrivajo le za SMRJ. Zakaj pa ne poveste s drugom o uspehih ki ste jih dosegli! Ali jih imate za pipo tobaka? Sramujejo se najbrž blamaž, ki jih imajo pri vsakem koraku!!

Ptuj

PREKLIC

Podpisani Schmidt Matevž, usnjarski pomočnik v Ptuj, obžalujem in preključem žalitve, iznešene na občnem zboru »Svobode« v Ptuj zoper Narodno strokovno zvezo, podružnico v Ptuj in se isti zahvaljujem, da je odstopila od tožbe.

Ptuj, dne 20. 4. 1934.

SCHMIDT MATEVŽ.

V kps 143/34.

Kulturne beležke

Pod tem naslovom bomo odslej poročali o vseh važnejših kulturnih prireditvah našega mesta in objavljali ocene nam poslanih publikacij.

NARODNO GLEDALIŠČE.

Repertoar:

Sobota 29. aprila ob 20. uri: »Stari grehi«. — Premiera. V korist Združenja gledaliških igralcev.

Nedelja 29. aprila ob 15. uri: »Vijolca z Mont matra«. Gostovanje gđc. Erike Družovičeve.

DRAMSKI STUDIO ZKD: »X. Y. Z.« (KLABUND).

V nedeljo, dne 22. t. m. je imel imenovani Studio — reprizo »X. Y. Z.« Obisk sreden. Repriza je bila približno na isti višini, kakor premiera, t. j. brez gđc. Rasbergerjeve bi ne presegala običajne višine amaterskega odra. Z ozirom na dokajšnje razdobje med premijero in reprizo, je bilo pričakovati, da se navadi grof grofovskih fines (»buržu«) še ni grof!) in ljubimec prepričevalnejšega ljubimkanja. Gđc. Rasbergerjeva potrjuje z vsakim nastopom nedvomno teaterski talent. Njena igra daleko presega zmožnosti njenih dveh partnerjev. Dober je bil sluga v zasedbi g. D. Bajta, ki skriva v sebi nepriljeno, umirjeno komiko. Žal je bila njegova vloga majhna. S to predstavo se je zaključila letošnja sezona Dramskega studia, za jesen pa nam pripravljajo, po izjavi društvenega predsednika, stvarnejše in težje igre, s preurejeno igralsko zasedbo ter izpopolnjeno zadevno organizacijo.

VSakoletna AKADEMIJA TRGOVSKE AKADEMIJE se je tudi letos vršila in je žela precejšen obisk, posebno od strani mariborskega dijaštva. Pestrenu in dobremu programu je dal uvodne misli g. prof. Struna, ki se je v glavnem zahvalil pokrovitelju predstave g. veleindustrijalcu Hutterju. Sledila je trojejska komedija Suhovo-Kobilina »Svatba Krečitskega«, ki jo je zrežiral gledališki igralec g. Maks Furijan. Igra je rasla iz dejanja v dejanje, kar je prevsem zasluga dobrih izdelanih likov, ki so jih postavili gg. Preatovnik, Kralj D., Šajna, Gorjup, le da je bil Kralj bolj malo izrazit, prav tako tudi Gorjup v epizodnejši vlogi, kar pa ni škodovalo nivoju igre. Škodovala pa je slaba zasedba ženskih vlog. V splošnem igra ni nudila mnogo in ni dosegla višine, ki jo dajejo drugi naši amaterski odri. Manjkalo ji je predvsem zanešenosti in notranje poglobitve v igri.

Kot pevski točki sta bili solo g. Rakoveca in zbor TA, ki mu je bil vodja g. prof. Mirk. Prvemu se je poznalo pomanjkanje tehnike, sicer pa ima lep in simpatičen bariton, ki mu obeta še bodočnost, če bo preživel miren razvoj. Zboru se je poznal voditeljev trud, ki

pa ni dovedel do izrazitosti, ker mu manjka predvsem močnih glasov. Po sporedu se je razvila prosta zabava s plesom, kar mislim, da je bil glavni vzrok lepega obiska. Prireditelj je bila posvečena spominu narodnih borcev Zrinjskemu in Frankopanu. —c.

Problem

Louisa Adamicha

Že zdavnaj so potekla leta, ko je zapustil, takrat še zelo mlad in neorientiran Alojzij Adamič belo Ljubljano in dolensko vasico Blato, ki leži blizu Grosupljeja. Šel je v Ameriko, ki je postala prav takrat zatočišče mnogih Slovencev, ko jim ni mogla več dati domača zemlja vsakdanjega kruha. Med temi je bil tudi Adamič, ki je šel kot absoluten tih razredov klasične gimnazije k nekemu slovenskemu časopisu, ki je tedaj izhajal v Chicagu. Potem je odrinil k vojakom, da se tako spopolni v znanju angleščine, po vojni pa se je izključno posvetil pisateljevanju in je žel precej uspeha s svojo prvo knjigo »The story of dynamith«, medtem, ko se je prej bolj udeležoval pri raznih revijah. O teli pa je treba vedeti, da niso na toliki višini kot naše, ker drugače jih Američani ne bi kupovali. To je nekaka zgodovina ameriškega delavstva, od prvih početkov pa do danes in je bolj odraz večletnega marljivega dela, kot pa resne umetniške osebnosti. Svoje življenje in prihod v Ameriko pa nam Adamič več ali manj razkriva v svoji knjigi »Smeh v džungli«, ki je polna reminiscenc od Sinclaira, Hamsuna in drugih pomembnih kritikov ameriškega družabnega reda, ker tako knjigo o Ameriki zahteva že duh časa. Od teh dveh knjig je ena že zagledala slovenski književni trg. Istotako jo je izdala ena hrvatskih založb, medtem ko se druga pripravlja za tisk. Ko je prišel avtor po večletni odsotnosti v Slovenijo, so mu bili prirejani svečani sprejemi, posebne številke naših revij in veličastni slavnostni po časopisih in drugih listih. Nastala je polemika med Ljubljanskim Zvonom in Dom in Svetom, ker je slednji očital prvemu, da je Adamič kupil: pa tudi polemika z Župančičem, ki je povzdignil Slovence iz Blata in še nekega mornarja iz Višnjih sel, ki jima je bilo dano, da sta čitala velikega Omar el Ibn Khayama. Prirejani so mu bili banketi in tam so se pele hvale o lepi slovenski zemlji in njenem napredku po vojni. Kritike njegovih knjig niso bile več kritike, bile so gloriole, kjer se je začelo tipati ali je Louis Adamich. Lojze Adamič ali ni, kar se je zljilo v pobožno željo g. Klakočerja, da naj bi bil in, da naj bi pisal knjige o slovenskem »streljivu«. Potem je vse zamrlo. Zakaj? Zato, ker se je izkazal Adamich za kameleona, ki prebiva v senci newyorških in čičaških nebotičnikov. Tam so se začele pojavljati kritike, v katerih je grajal in še graja kulturno in politično življenje jugoslovanskega naroda in to na prav diletantski način. Prejšnje hvale so se izpre-

menile v blatenje, kar moremo razumeti edino na ta način, da je A. storil to na podplihvanje in po nasvetih nam nenaklonjenih elementov. Iz vsega pa se vidi, da je njegov slab značaj in neumevanje na kulturnih in političnih poljih življenja. Vemo, da ne živimo v deželi, ki je zrastle na evropskih žuljih, vemo tudi, da A. smatra, da se še nismo ozrli preko življenjskega plota. Redki so pač sinovi iz Višnjih sel, ki bi povezali vso slovensko kulturo v culo, ker nam pač razne publikacije ne dajejo Khayamov, raznih Mannov, Sinclairov, Lewisov in Lewissonov. In tak sin je A., ki je storil to, ko si je opomogel od dolenskega cvička. Vemo tudi, da se A. spozna na vprašanje Jugoslavije toliko, kot zajec na boben. Že od spočetka smo dvomili na njegovo umetnost in nismo verovali kritikam, ki so jih pisale navdušene roke, temveč smo zrlj vse s treznimi očmi. Povdarjamo, da njegovo jugoslovanstvo ni naše jugoslovantvo, prav tako tudi ne slovenstvo, ker mi ga še nismo nesli na borzo, da bi ga prodali. Njegova dejanja obsojamo kot dejanja Slovence, ki je zatajil vse in se obrnil od nas, ker naš narod pač ni vreden, da sprejme njegove umotvore. K vsemu rečemo z drugimi le to: Pustite ga, saj ne ve, kaj dela. —c.

USPEL SESTANEK NACIONALNEGA DELAVSTVA.

Preteklo nedeljo dopoldne je imelo nacionalno delavstvo tovarne flutter sestanek. Obširni prostori gostilne »Pri belem zajcu« so bili zasedeni do zadnjega kotička. — Sestanek je otvoril in vodil tov. Ivan Maček, ki je uvodoma navzočim tovarišem polasil pomen takih sestankov, na katerih ima delavstvo priliko, da se porazgovori med seboj. — Za njim je izpregovoril predsednik mariborske podružnice NSZ tov. Tone Bajt. Podrobno je očrtal sedanje stanje našega tekstilnega delavstva in naznačil smerice za boljšo bodočnost. — Oba govornika sta za svoja, res temeljita izvajanja, žela priznanje vseh prisotnik.

Gosposka ulica 13

Predstavniki in izdajatelji Tone Bajt, predsednik Narodno-strokovne zveze v Mariboru. Urejuje in odgovarja Rudolf Germ v Mariboru. Tiska Mariborska tiskarna d. d., predstavnik ravnatelj Stanko Detela v Mariboru